

©Documentul a fost pus la dispoziție cu sprijinul Consiliului Superior al Magistraturii din România (www.csm1909.ro) și al Institutului European din România (www.ier.ro). Permișiunea de a republica această traducere a fost acordată exclusiv în scopul includerii sale în baza de date HUDOC.

©The document was made available with the support of the Superior Council of Magistracy of Romania (www.csm1909.ro) and the European Institute of Romania (www.ier.ro). Permission to re-publish this translation has been granted for the sole purpose of its inclusion in the Court's database HUDOC.

Secția a treia

CAUZA MOCULESCU ÎMPOTRIVA ROMÂNIEI

(Cererea nr. 15636/04)

Hotărâre

Strasbourg

2 martie 2010

Hotărârea devine definitivă în condițiile prevăzute la art. 44 § 2 din Convenție. Aceasta poate suferi modificări de formă.

În cauza Moculescu împotriva României,

Curtea Europeană a Drepturilor Omului (Secția a treia), reunită într-o cameră compusă din Josep Casadevall, *președinte*, Elisabet Fura, Corneliu Bîrsan, Boštjan M. Zupančič, Alvina Gyulumyan, Egbert Myjer, Luis López Guerra, *judecători*, și Stanley Naismith, *grefier adjunct de secție*,

după ce a deliberat în camera de consiliu la 9 februarie 2010,

pronunță prezenta hotărâre, adoptată la aceeași dată:

PROCEDURA

1. La originea cauzei se află cererea nr. 15636/03 îndreptată împotriva României prin care un resortisant al acestui stat, doamna Maria Moculescu („reclamanta”), a sesizat Curtea la 3 martie 2004 în temeiul art. 34 din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale („convenția”).

2. Guvernul român („Guvernul”) a fost reprezentat de agentul guvernamental, domnul Răzvan-Horațiu Radu, din cadrul Ministerului Afacerilor Externe.

3. Reclamanta pretinde o atingere adusă dreptului său la respectarea bunurilor, garantat de art. 1 din Protocolul nr. 1, din cauza imposibilității obținerii unei teren a cărui proprietară era în baza unui drept de suprafață cu titlu gratuit recunoscut unei societăți cooperative.

La 3 ianuarie 2008, președintele Secției a treia a hotărât să comunice Guvernului capătul de cerere întemeiat pe art. 1 din Protocolul nr. 1 la Convenție.

În conformitate cu art. 29 § 3 din Convenție, acesta a hotărât, de asemenea, că admisibilitatea și fondul cauzei vor fi examinate împreună.

ÎN FAPT

I. CIRCUMSTANȚELE CAUZEI

5. Reclamanta s-a născut în 1947 și locuiește în Târgu-Jiu.

6. În 1949, printr-un contract de donație, reclamanta a devenit proprietara mai multor terenuri în satul Poienari din județul Gorj.
7. În 1969, prin decizia consiliului județean, un teren de 1 124 m², care i-a aparținut reclamantei, a fost naționalizat, iar uzufructul a fost atribuit unei societăți cooperății locale în vederea construirii unui imobil având ca destinație o băcănie și un bar. Și alte terenuri au fost naționalizate.
8. Reclamanta a solicitat restituirea acestor terenuri în temeiul Legii fondului funciar nr. 18/1991.
9. La 6 martie 2002, comisia județeană pentru aplicarea Legii nr. 18/1991 i-a emis un titlu de proprietate pe care figurau mai multe terenuri, printre care și cel de 1 124 m². Nu s-a făcut nicio mențiune cu privire la existența imobilului cooperăției.
10. Prin acțiunea introdusă la 5 septembrie 2002 în fața Tribunalului Gorj, reclamanta a solicitat obligarea cooperăției, devenită între timp societate comercială și persoană juridică de drept privat, să îi plătească lunar 200 dolari americani (USD) cu titlu de chirie pentru folosirea terenului. Cooperăția s-a opus și a susținut că, în temeiul art. 187 din Legea nr. 109/1996 privind organizarea și funcționarea cooperăției de consum și a cooperăției de credit, avea drept de folosință gratuită a terenului.
11. Considerând că articolul menționat nu se aplica în situația terenurilor restituite foștilor proprietari în temeiul Legii nr. 18/1991, prin hotărârea din 13 iunie 2003, instanța a admis acțiunea.
12. La 28 mai 2003, cooperăția a vândut imobilul societății comerciale Gap International Consulting.
13. În urma recursului cooperăției, prin hotărârea definitivă din 10 decembrie 2003, Curtea de Apel Craiova a respins acțiunea, considerând că, până la data vânzării imobilului, cooperăția beneficia, în temeiul Legii nr. 109/1996, de un drept de suprafață cu titlu gratuit asupra terenului reclamantei. Curtea de Apel a respins motivația tribunalului, considerând că Legea nr. 18/1991 nu putea deroga de la dispozițiile Legii nr. 109/1996.
14. Prin noua acțiune introdusă la 11 octombrie 2005 împotriva cooperăției și împotriva Gap International Consulting, reclamanta a solicitat Tribunalului Gorj anularea contractului de vânzare-cumpărare a imobilului și constatarea faptului că aceasta a devenit proprietara imobilului în urma accesiunii imobiliare.
15. Prin hotărârea din 7 decembrie 2005, Tribunalul Gorj a respins acțiunea pe motiv că contractul a fost încheiat în mod valabil. În urma apelului și recursului reclamantei, prin hotărârile din 20 aprilie 2006 și 16 februarie 2007, Curtea de Apel Craiova și Înalta Curte de Casație și Justiție au confirmat hotărârea pronunțată în primă instanță.

II. DREPTUL ȘI PRACTICA INTERNE RELEVANTE

16. Codul civil include următoarele dispoziții relevante:

Art. 492

„Orice construcție, plantație sau lucru făcut în pământ sau asupra pământului, sunt prezumate a fi făcute de către proprietarul aceluia pământ cu cheltuiala sa și că sunt ale lui, până ce se dovedește din contră.”

Art. 494

„Dacă plantațiile, construcțiile și lucrările au fost făcute de către o a treia persoană cu materialele ei, proprietarul pământului are dreptul de a le ține pentru dânsul, sau de a îndatora pe acea persoană să le ridice.

Dacă proprietarul vrea să păstreze pentru dânsul acele plantații și clădiri, el este dator să plătească valoarea materialelor și prețul muncii, fără ca să se ia în considerație sporirea valorii fondului, ocazionată prin facerea unor asemenea plantații și construcții. Cu toate acestea, dacă plantațiile, clădirile și operele au fost făcute de către o a treia persoană de bună credință, proprietarul pământului nu va putea cere ridicarea sus-ziselor plantații, clădiri, și lucrări, dar va avea dreptul său de a înapoia valoarea materialelor și prețul muncii, sau de a plăti o sumă de bani egală cu aceea a creșterii valorii fondului.”

17. Dreptul de suprafață este un drept real care îi permite unei persoane (superficiar) să fie proprietarul construcțiilor, lucrărilor sau plantațiilor pe un teren aparținându-i unei alte persoane, teren asupra căruia superficiarul are drept de folosință. Dreptul de suprafață reprezintă o excepție de la regula accesiunii imobiliare artificiale reglementate de art. 492 C. civ. (supra, pct. 16).

18. Regimul juridic al dreptului de suprafață nu este definit de nicio dispoziție legală. În ceea ce privește, în special, constituirea dreptului de suprafață, atât doctrina, cât și jurisprudența prevăd că acesta se dobândește în temeiul unei convenții între părți, a unui testament, a prescripției achizitive sau chiar a legii. În practică, majoritatea suprafețelor sunt constituite prin acord între persoanele în

cauză, convențiile cu titlu oneros fiind exemplul cel mai frecvent (a se vedea, de asemenea, *Bock și Palade împotriva României*, nr. 21740/02, pct. 32, 15 februarie 2007).

19. Mai multe acte normative fac referire la dreptul de suprafață. Legea nr. 109/1996 a stabilit cadrul legislativ al funcționării cooperativilor, create în special în domeniul serviciilor. Acestea au dobândit statutul de persoane juridice de drept privat și au ieșit de sub tutela pe care statul o exercita în timpul regimului comunist. Cu privire la patrimoniul lor, art. 187 din lege prevede:

„Terenurile transmise în folosință, pe durată nedeterminată și fără plată, în vederea realizării de construcții pentru activitatea organizațiilor cooperativilor de consum și ale cooperativilor de credit, își mențin acest regim juridic pe toată durata existenței construcțiilor respective în proprietatea organizațiilor cooperatiste.”

20. Legea nr. 1/2005, care a înlocuit Legea nr. 109/1996, a menținut statutul organizațiilor cooperatiste, precum și dreptul lor de folosință gratuită a terenurilor ocupate de construcțiile care le aparțineau.

ÎN DREPT

I. CU PRIVIRE LA PRETINSA ÎNCĂLCARE A ART. 1 DIN PROTOCOLUL NR. 1

21. Reclamanta consideră că dreptul său de proprietate a fost încălcat din cauza imposibilității de a beneficia de tot terenul care îi aparținea. În acest sens, ea invocă art. 1 din Protocolul nr. 1 la Convenție, redactat după cum urmează:

„Orice persoană fizică sau juridică are dreptul la respectarea bunurilor sale. Nimeni nu poate fi lipsit de proprietatea sa decât pentru cauză de utilitate publică și în condițiile prevăzute de lege și de principiile generale ale dreptului internațional. Dispozițiile precedente nu aduc atingere dreptului statelor de a adopta legile pe care le consideră necesare pentru a reglementa folosința bunurilor conform interesului general sau pentru a asigura plata impozitelor ori a altor contribuții, sau a amenzilor.”

A. Cu privire la admisibilitate

22. Curtea constată că acest capăt de cerere nu este în mod vădit nefondat în sensul art. 35 § 3 din Convenție. De asemenea, Curtea subliniază că acesta nu prezintă niciun alt motiv de inadmisibilitate. Prin urmare, este necesar să fie declarat admisibil.

B. Cu privire la fond

23. În primul rând, Guvernul nu susține că nu există ingerințe în dreptul reclamantei la respectarea bunurilor sale. Acesta arată că dreptul de proprietate poate fi fracționat, printre aceste fragmentări numărându-se și dreptul temporar de folosință stabilit în favoarea unui terț, care nu reprezintă o ingerință având în vedere că nu anulează principala prerogativă a proprietarului și anume dreptul de a dispune de bunul său.

24. În orice caz, Guvernul consideră că perioada în cursul căreia reclamanta a fost privată de despăgubirea dreptului de folosință a terenului său și anume din 6 martie 2002, dată la care a obținut titlul de proprietate, până la 28 mai 2003, dată la care cooperativa a vândut imobilul, nu a fost excesivă.

25. În sfârșit, Guvernul afirmă că dreptul gratuit de suprafață nu era transferabil și că, după vânzarea imobilului, reclamanta ar fi putut solicita și obține obligarea cumpărătorului la plata unei despăgubiri.

26. Reclamanta contestă acest argument și subliniază că titlul de proprietate emis nu menționa dreptul de suprafață. Prin urmare, ea consideră că ar fi trebuit să beneficieze de toate atributele dreptului de proprietate recunoscute prin acest titlu.

27. Curtea notează că nu se contestă faptul că reclamanta are un bun care poate fi protejat de art. 1 din Protocolul nr. 1. În consecință, situația juridică denunțată de reclamantă intră în sfera de aplicare a art. 1 din Protocolul nr. 1 la Convenție.

28. Curtea constată că dreptul de proprietate asupra terenului în litigiu, astfel cum a fost recunoscut de titlul de proprietate din 6 martie 2002, era absolut și exclusiv, nefiind supus niciunei fragmentări sau

condiții (a se vedea, *mutatis mutandis*, *Bock și Palade*, citată anterior, pct. 54). Cu toate acestea, recunoscând existența unui drept de suprafață gratuit în favoarea cooperației prin hotărârea din 10 decembrie 2003, Curtea de Apel Craiova a privat-o pe reclamantă de posibilitatea de a beneficia de bunul său sau de a obține beneficiile acestuia. Prin urmare, a existat o ingerință în dreptul reclamantei la respectarea bunurilor sale.

29. Cu toate acestea, Curtea consideră că trebuie să se facă o distincție între perioada anterioară și cea ulterioară vânzării imobilului către societatea comercială Gap International Consulting. După exemplul Guvernului, Curtea ia act de faptul că, în temeiul art. 187 din Legea nr. 109/1996, dreptul gratuit de suprafață continua doar atâta timp cât imobilul rămânea în patrimoniul cooperației. După vânzarea imobilului, reclamanta nu a epuizat căile de atac interne pentru a solicita societății Gap International Consulting o despăgubire pentru neafolirea terenului.

30. Ingerința menționată anterior, astfel circumscrisă perioadei cuprinse între 6 martie 2002 și 28 mai 2003, nu poate fi echivalentă unei exproprieri deoarece reclamanta nu a pierdut dreptul de proprietate asupra terenului în litigiu, și nici unei reglementări a folosinței bunurilor, ci unei ingerințe care intră sub incidența primei teze a primului paragraf al art. 1 (a se vedea, *mutatis mutandis*, *Bock și Palade*, citată anterior, pct. 57).

31. Curtea reamintește că art. 1 din Protocolul nr. 1 impune, înainte de toate, ca ingerința autorității publice în exercitarea dreptului la respectarea bunurilor să fie legală.

32. În speță, Curtea nu se îndoiește de faptul că recunoașterea, în favoarea cooperației, a dreptului de suprafață în litigiu avea un temei legal în dreptul intern, și anume Legea nr. 109/1996.

33. În ciuda faptului că ingerința era prevăzută de lege, în lumina principiului general al respectării proprietății, consacrat de prima teză a primului paragraf al art. 1 citată anterior, Curtea este obligată să verifice dacă autoritățile române au asigurat un echilibru just între cerințele interesului general al comunității și imperativele protecției drepturilor fundamentale ale individului (a se vedea, *mutatis mutandis*, printre altele, *Sporrong și Lönnroth împotriva Suediei*, hotărârea din 23 septembrie 1982, seria A nr. 52, p. 26, pct. 69).

34. Bineînțeles, Curtea nu încalcă interesul pe care autoritățile interne îl pot avea în a menține activități economice în localitățile mici. Totuși, trebuie să se constate că legislația internă exclude complet orice posibilitate de punere în balanță a intereselor comunității și a celor ale proprietarilor ale căror terenuri sunt ocupate de construcții aparținând cooperațiilor.

35. Având în vedere faptul că reclamanta nu a putut beneficia pe deplin de dreptul său de proprietate asupra terenului în timpul ocupării spațiului de către cooperație, Curtea consideră că, în ciuda duratei relativ scurte a acestei ocupări, situația astfel creată a distrus echilibrul just între apărarea dreptului de proprietate și cerințele de interes general.

36. În consecință, Curtea stabilește că, în cursul acestei perioade, reclamanta a suportat o sarcină specială și excesivă care ar fi putut, singură, face legitimă posibilitatea solicitării unei reparații.

37. Prin urmare, a fost încălcat art. 1 din Protocolul nr. 1.

II. CU PRIVIRE LA PRETINSA ÎNCĂLCARE A ART. 6 § 1 DIN CONVENȚIE

38. Invocând art. 6 din Convenție, reclamanta consideră că magistrații care au pronunțat hotărârile în litigiu nu au fost independenți și imparțiali deoarece erau „tributari vechii legislații comuniste”.

39. Curtea observă că reclamanta nu oferă niciun indiciu concret care să pună la îndoială independența și imparțialitatea judecătorilor.

40. Reiese că acest capăt de cerere este în mod vădit nefondat și trebuie respins în temeiul art. 35 § 3 și 4 din Convenție.

III. CU PRIVIRE LA APLICAREA ART. 41 DIN CONVENȚIE

41. Art. 41 din Convenție prevede:

„În cazul în care Curtea declară că a avut loc o încălcare a Convenției sau a protocoalelor sale și dacă dreptul intern al înaltei părți contractante nu permite decât o înlăturare incompletă a consecințelor acestei încălcări, Curtea acordă părții lezate, dacă este cazul, o reparație echitabilă.”

42. Reclamanta solicită 168 000 dolari americani (USD) cu titlu de prejudiciu material, care corespunde chiriilor pe care le-ar fi putut încasa până în prezent. De asemenea, ea solicită suma de 300 000 euro (EUR) cu titlu de despăgubire, reprezentând valoarea de piață a terenului și imobilului.

43. În termenul alocat de Curte, reclamanta nu a solicitat nici daune morale, nici rambursarea cheltuielilor de judecată.

44. Guvernul respinge cererea cu titlu de prejudiciu material. Acesta consideră că sumele cerute sunt pur speculative.

45. Curtea reamintește că singura bază de acordare a unei reparații echitabile constă, în speță, în faptul că, temporar, reclamanta nu a putut să beneficieze în nici un fel de bunul său. În aceste condiții, Curtea consideră că reclamanta a suferit în mod incontestabil un prejudiciu material în relație directă cu încălcarea constatată a art. 1 din Protocolul nr. 1.

46. Având în vedere toate elementele de care dispune, Curtea îi alocă reclamantei 2 500 EUR cu titlu de prejudiciu material.

47. Curtea consideră necesar ca rata dobânzilor moratorii să se întemeieze pe rata dobânzii facilității de împrumut marginal practică de Banca Centrală Europeană, majorată cu trei puncte procentuale.

PENTRU ACESTE MOTIVE,
CURTEA,
ÎN UNANIMITATE,

1. **Declară** cererea admisibilă în ceea ce privește capătul de cerere întemeiat pe art. 1 din Protocolul nr. 1 la Convenție și inadmisibilă pentru celelalte capete de cerere;

2. **Hotărăște** că a fost încălcat art. 1 din Protocolul nr. 1 la Convenție;

3. **Hotărăște:**

a) că statul pârât trebuie să plătească reclamantei, în termen de trei luni de la data rămânerii definitive a hotărârii, în conformitate cu art. 44 § 2 din Convenție, suma de 2 500 EUR (două mii cinci sute de euro), care trebuie convertită în moneda statului pârât la rata de schimb aplicabilă la data plății, pentru prejudiciul material, plus orice sumă ce poate fi datorată cu titlu de impozit;

b) că, de la expirarea termenului menționat și până la efectuarea plății, această sumă trebuie majorată cu o dobândă simplă, la o rată egală cu rata dobânzii facilității de împrumut marginal practică de Banca Centrală Europeană, aplicabilă pe parcursul acestei perioade și majorată cu trei puncte procentuale;

4. **Respinge** cererea de acordare a unei reparații echitabile pentru celelalte capete de cerere.

Redactată în limba franceză, apoi comunicată în scris, la 2 martie 2010, în temeiul art. 77 § 2 și 3 din regulament.

Stanley Naismith
Grefier adjunct

Josep Casadevall
Președinte